

אות מפעל חיים להרווי גודלברג/ אורית אבוהב

כיו"ר הוועדה לאות מפעל חיים מטעם האגודה יש לי הכבוד, ואני מתכוונת לכך באמת, לשאת דברים, אותם אני רוצה לייחד את דברי לפעילותו של הרווי באגודה הישראלית ולמען האנתרופולוגיה הישראלית. שכן אם אבקש לסקור את פעילות האקדמית ולו רק בישראל זה יקח יום שלם.

הרווי לקח חלק פעיל בייסוד האגודה ובפעילותה בשנותיה הראשונות.

מייסד האגודה הישראלית לאנתרופולוגיה היה דווקא אנתרופולוג פיזי, מרקוס גולדשטיין (1906–1997) בין אחרוני תלמידיו של פרנץ בואז, ששימש כפרופסור חבר בבית הספר לרפואה באוניברסיטת תל אביב. בספרו האוטוביוגרפי סיפר על היוזמה וימיה הראשונים. הוא ביקש לכונן את האגודה על פי הדגם האמריקאי של ארבעת השדות שכולל אנתרופולוגיה פיזית, אנתרופולוגיה תרבותית, בלשנות וארכיאולוגיה. ומאחר שהאנתרופולוגיה בארץ היתה מסונפת לסוציולוגיה, והיה נהוג חיטוב נוקשה בין תחומי הרוח המדעים והחברה, התגובה הראשונית היתה קרירה, בטענה שמודל כזה לא יעבוד בארץ. ובכל זאת בסיועם של קומץ אנתרופולוגים כולל הרווי, נבנתה רשימת תפוצה להזמנה להשתתף במפגש בירושלים, ולהפתעת כולם תגובתם החיובית הביאה להקמת האגודה. הרשו לי לשער שגם במקרה זה כמו במקרים אחרים בעתיד, הרווי עבד קשה מאחורי הקלעים לתמיכה בהקמת האגודה. גולדשטיין ששימש כיו"ר האגודה הראשון, העלה את הרעיון להקמת כתב עת אנתרופולוגי שייצא מטעמה והיה אף מוכן לממן אותו

בתחילה ממשאביו האישיים. אך הפעם, לדברי גולדשטיין, ברעיון הזה הרוי לא תמך, בטענה שאינו נחוץ וקיימות בימות טובות אחרות לפרסום עבודות של ישראלים. לעניין זה הגיב גולדשטיין:

"Harvey Goldberg, American Israeli, was and is a likeable, popular, able and influential anthropologist. And he carried the day". Despite our differences in this matter, Harvey Goldberg and I have remained good friends."

נראה לי כי לא ימצאו חולקים על ההערכה של גולדשטיין על הרוי, ויותר מזה - שותפים לחוויה שלו כי גם במקרים שמתגלעים חילוקי דעות עם הרוי, עדיין נשארים חברים טובים.

ב-1976, לפנייתו של סיריל בלשאו עורך כתב העת CURRENT ANTHROPOLOGY, תרם הרוי מאמר שסיפק ידע בסיסי על האנתרופולוגיה בישראל, כחלק מסדרה על אנתרופולוגיות ברחבי העולם. בקדנציה הראשונה שלו הרוי נשא בתפקיד יו"ר האגודה השלישי בשנים 1979-1981. בראייה לאחור נראה ששיא פעילותו בכהונה זו היה ביקורו בארץ של ויקטור טרנר במרץ 1980. עבור אנתרופולוגים רבים זה היה אירוע מכריע בהתפתחות האנתרופולוגיה בישראל: לווי הביקור של טרנר במירון בל"ג בעומר, השיחות איתו ובעיקר הספר שהתפרסם כתוצאה ממנו: *anthropology from within and from without*, בעריכתו של הרוי. גם ההצלחה להביא את ברברה מאירהוף כאורחת האגודה בכנס שנה אחר כך נזקפת לזכות הרוי.

הרוי היה פעיל באגודה בכל מהלך שנות פעילותה. בנוסף על שתי המשמרות שלו כראש ונשיא האגודה, הוא היה חבר וועד פעיל במספר קדנציות, חבר בוועדת ביקורת וכתובת להתייעצות גם כאשר לא נשא בתפקיד פורמלי. כמעט בכל הכנסים שהתקיימו כשהרוי לא נעדר מן הארץ הוא לקח חלק פעיל בין אם בהרצאה, או הנחיית מושב, או כמגיב. רוחב היריעה של תחומי התמחותו, במיוחד במדעי היהדות ובהיסטוריה יהודית, עשו אותו למנחה מבוקש למ"א ולדוקטורט. בעקבות זאת, השתתפו בכנסים של האגודה סטודנטים שלו שאינם אנתרופולוגים מובהקים כגון רוחמה וייס, ונח גרבר.

קשריו והיכרותו עם אנתרופולוגים ברחבי העולם ובעיקר בארצות הברית תרמו לביסוס הזיקה בין האנתרופולוגיה הישראלית לזו העולמית. הרוי הקפיד להופיע מדי שנה בכנסיה של האגודה האמריקאית ובהם תרם את המבט הישראלי לסוגיות שבהן היה מעורב, ולפעילות הפוליטית של האגודה האמריקאית. למשל, כשסמדר לביא התלוננה בפני האגודה האמריקאית על קיפוח אנתרופולוגים מזרחים וערבים בקבלה לסגל האוניברסיטאות בישראל, היה הרוי ממנסחי התגובה של האגודה הישראלית.

נשיאותו בקדנציה השניה כיו"ר האגודה בשנים 2014-2016 נפלה לידי ככורח. עמליה סער נבחרה לשמש כנשיאה, אך בנסיבות חלקה המרכזי במאבקים לשימור העצמאות של האנתרופולוגיה באוניברסיטת חיפה נבצר ממנה לשאת בתפקיד. הרוי הוזעק מעם הצאן לשבת על כס הנשיא. מבלי שהתכוון, הוא עמד בראש המאבק המוצלח של האגודה ותומכיה לסיכול היוזמה של האגודה האנתרופולוגית האמריקאית להטיל חרם על האנתרופולוגיה הישראלית. נאמר שהוא היה האיש הנכון במקום הנכון. המאבקים מול

מוליכי החרם, כמו גם המאבקים בתומכיו בישראל, שאבו מזמנו ומהאנרגיות שלו. הוא עשה לילות כימים באורך רוח, בחוכמה, בעדינות, בתחכום ובהכרת נפש האדם, להדוף, לגייס, לשכנע ולהסביר.

מאז עלייתו לארץ, הוא קנה לו שם כחבר סגל פעיל במיוחד בקהילת האוניברסיטה העברית והאקדמיה הישראלית. הוא הדריך עשרות תלמידים לתארים מתקדמים, ורבים מהם בחרו באנתרופולוגיה כדרך חיים מקצועית בהשראתו. תלמידיו שמצאו מקומם במוסדות להשכלה גבוהה רואים בו מודל לחיקוי בזכות תחושת השליחות, המקצועיות, הצניעות, האמינות והכבוד האמתי לזולת המאפיינים את התנהלותו.

גם לאחר פרישתו הפורמלית לפני מספר שנים הרוי ממשיך להיות כתובת מבוקשת לפניות לתרום מאמרים לשאת הרצאות, לכתוב חוות דעת, ביקורות ספרים, ולהדריך סטודנטים. למשל, כדמות מובילה בתחום בארץ, הוא נתבקש לכתוב את הערך "אנתרופולוגיה ישראלית ב- INTERNATIONAL ENCYCLOPEDIA OF ANTHROPOLOGY בהוצאת wiley. המחלקה בירושלים לא בקלות מוותרת על שירותיו הטובים והוא ללמד השנה וילמד גם בשנה הבאה. אני שמחה לבשר בימים אלה הוגש למערכת יד בן צבי כתב יד של לספר בעברית הכולל מבחר מגוון ממחקריו האתנו-היסטוריים של הרווי גולדברג על יהדות לוב וסביבתה הצפון אפריקאית. אנו, עורכי הספר יורם בילו הגר סלומון ואנכי, מעניקים לו אותו כמנחת תודה מצד תלמידים-עמיתים. פרסומו, כך אנו מקווים, יהיה תרומה חשובה לקוראי העברית. זהו היבט נוסף של אנתרופולוגיה בבית, המאמץ לקרב את הבית לאנתרופולוגיה את האנתרופולוגיה.

למן נישואיהם בשנת 1962 נטלה ג'ודי חלק פעיל, תומך ומלא התלהבות במכלול עבודתו האקדמית. לא ניתן להגזים בתרומתה להישגיו האקדמיים. ג'ודי היתה והינה שותפה פעילה, ואי אפשר לתאר את הזרות של הרוי כאנתרופולוג בלעדיה. אין כמעט כנס של האגודה שבו הרוי נמצא, בלי נוכחותה של ג'ודי.

אך יש לי סיפור שמדגים יותר מכל מי זה הרוי ללא פרשנות מיותרת.

במחצית שנות השבעים, הרוי היה מעורב בפרויקט שקשור למשרד החינוך. כשעוד נהוג היה לעבוד במשרדי הממשלה בימי שישי יצא הרוי בדרכו להגיש מסמך כשלהו לאחת מהמחלקות במשרד. בעודו בדרכו, שם לב שהוא לובש מכנסי ברמודה וטי שירט, באופן שאינו הולם את "דר הרוי גולדברג". בדרכו המתוחכמת הצנועה והאירונית, פנה לפקיד ואמר שהרוי גולדברג שלח אותו.